

9. Næringslivets grunnlag.

Av høiesterettsadvokat J. B. Hjort.

(Fortsatt)

FARLIG ISOLASJONSPOLITIKK.

Også her er man da tilbøielig til — under marxistisk påvirkning — å slå over i den gamle ordnings motsetning, istedenfor frihandel kreves «autarkia», at hvert land skal isolere sig, være selvhjulpent og sig selv nok. Også her kommer man imidlertid ved slik ensidighet ut i elendighet, som på dette område ytrer sig som stagnasjon. Det er mulig at dette er en *nødvendig overgang*, men det kan neppe være nogen endelig ordning. Et lite land kan iallfall ikke være selvhjulpent på *alle* områder, (et krast eksempel på vrangsyn var Høires misforståtte forslag om at kjempe-orgelet i Trondheimsdomen måtte bygges i Norge, hvad ingen her turde påta sig å gjøre). Et land som vårt som har en betydelig utenriksk handel og skibsfart vilde dessuten komme i en vanskelig stilling hvis alle andre land vilde hevde autarkiet som ledende prinsipp.

EN NY OG TREDJE MULIGHET.

Sannheten ligger derfor her som ellers hverken i den gamle borgerlige ytterlighet eller i den nye marxistiske, (jfr. borgerlighet — marxisme, ukrenkelig eiendomsrett — kollektivismen, Manchesterdoktriner — Gosplan osv.), men i en ny og tredje mulighet: På visse fundamentale områder må et selvstyrt land også være økonomisk selvhjulpent.

Det gjelder først og fremst på matforsyningsens område, ikke bare av krigsfrykt, men også fordi dette er nødvendig for å verne om landets bonde- og fiskerstand (jfr. pkt. 15 og 17). Det gjelder videre på visse nødvendighetsartiklers område f. eks. tekstilvarer og skotsi, husgeråd, enklere verktøier og maskiner osv. som kan betinge en rimelig hjemmeindustri som, når den først er innarbeidet kan klare å hevde sig i en rimelig konkurranse med likestilte land. Et godt eksempel på dette er egg- og flesketollen som har gjort landet helt selvhjulpent på disse områder. Der skal et sunt og sakkyndig skjønn til for å trekke grensen, går man for kort utnytter man ikke landets muligheter og blir uselvstendig, går man for langt skaper man et drivhusnæringsliv som i det lange løp ikke blir til gagn for landet. I et parlamentarisk styrt land er der stor fare for at staten gir etter for skriket og støtter ting som ikke burde støttes, følgen blir da bl. a. økonomisk isolasjon av landet, kjøper vi ikke av andre så vil andre heller ikke kjøpe av oss. Imidlertid viser vår handelsstatistikk at der ennå er meget ugjort på dette område i vårt land, vi utfører råstoffer og halvfabrikater som vi måtte kunde bearbeide mere og vi innfører ferdige varer som vi måtte kunde lage selv. Her er det et stort arbeidsfelt for et planmessig samarbeid mellom næringslivet og staten.

Med hensyn til vår handels- og tollpolitikk må vi i første rekke tenke på de folkeslag som står oss nærmest m. h. t. rase og kultur

(jfr. pkt. 30). Med dem vil en konkurranse være på sin plass og være saklig rimelig, eventuelt kan der bli tale om å inngå tollpolitiske avtaler med dem, slik at likeartede folk danner en blokk med innbyrdes frihandel på de områder som ikke er «fundamentale», men vernet mot dumping fra farvede folkeslag i oversjøiske land.

KONJUNKTURBØLGER OG KRISE.

Det gamle borgerlige samfund med sin frihandel og med åpne landegrenser måtte nødvendigvis bli *lett påvirkelig for økonomiske konjunkturbølger og kriser*. Alt stod da for fall, bønderne gikk fra gårdene og emigrerte når kornprisene falt i Chikago, hjemmeindustrien blev ødelagt av fremmed varedumping osv. Et land hvis fundamentale næringer er oppbygget og vernet etter landets behov vil i tilsvarende grad beskyttes mot krisene. Mens konjunkturbølgene før så å si tok grunnbrått over hele samfundet vil der på denne måte bli *visse fundamentale næringer, jordbruk, håndverk og hjemmeindustri som ligger i le for stormen*. Bølgene vil bli mindre, vil bare ramme de virksomheter som er naturgift arbeider på verdensmarkedet, særlig eksport og skibsfart. Både de altfor gode tider og de dårlige tider vil på den måte ødelegge mindre. Helt kan man ikke som autarkimennene krever verne et samfund som tør og vil være med i den internasjonale virksomhet, det får ta manglene med fordelene. Men man kan sørge for at iallfall visse nødvendige næringer gjøres mest mulig konjunkturfri ved å tilpasse efter landets egne faste behov.

ARVERETTEN

bygger på den tanke, at det man selv har erhvervet og eier skal

man også kunde bestemme over med døden for øiet. I vid utstrekning er den således en følge av eiendomsretten og det er derfor logisk at marxistene, som vil opheve eiendomsretten ved sosialisering, er særlig ivrige efter å opheve arveretten ved å innsette staten som universalarving.

TO GRUNNSYN.

Det er to grunnsyn i arveretten, det nordiske og det romerske. Den nordiske slektsarverett er en bonderett og går ut fra at det i grunnen er slekten som er eieren av det den enkelte forvalter. Den leder bl. a. til at den som har livsarvinger (efterkommere) ikke kan gjøre dem arveløse. Den romerske testamentsarverett er derimot en byrett og går ut på at arvelateren er eier og den som ved testament kan gjøre med sin formue hvad han vil. Vår arverett bygger på nordiske rettsstillinger men har også optatt i sig romerske regler særlig ved innførelse av den like arverett som iallfall hvor arven er en bedrift, f. eks. en gård eller en fabrikk er en farlig regel, jfr. pkt. 11 og 15. Den forutsetter nemlig at arven kan deles, altså består i penger. Hvor arven er en bedrift leder regelen i vårt land til forgjeldning eller som i Frankrike til to barnssystemet.

N S VIL IKKE AVSKAFFE

ARVERETTEN.

Det står i innledningen til vårt program at der i samfundet «skal være likhet for loven og like gode utgangsvilkår for alle». Dette fortolkes gjerne i borgerpressen, som vurderer folk efter størrelsen av deres bankkonto, derhen, at N S vil avskaffe arveretten. Det er ikke riktig. Alle rede som følge av at vi iflg. pkt. 20 vil at «familien og hjemmet skal vernes» kan vi ikke avskaffe

arveretten, men det følger også av at vi er imot sosialisering; se pkt. 9. Den meste arv består nemlig ikke i penger men i ting, i jord, verksteder, huser o. l. og vi er imot at staten skal overta alt dette.

EN HENSIKTMESSIG ARVERETT.

Derimot vil vi skape en arverett som er hensiktsmessig når det gjelder at tingene gis den beste anvendelse, jfr. hvad før er sagt om eiendomsretten. Den like arverett til jord og andre bedrifter bør begrenses eller opheves, jfr. pkt. 11 og 15, ikke for å begunstige den arving som får mere enn de andre men av hensyn til bedriften selv og de mennesker som lever av den, for at den ikke skal forgjeldes ved utløsning av medarvingene. Selv en høy arveavgift er her meget skadelig. Dette er i virkeligheten den gamle nordiske rettsregel, at man delte tingene som det best kunde gjøres efter deres egenart og ikke tingenes verdi i penger. Nogen vil si at dette er «urettferdig» men det er i virkeligheten en kortsynt og overfladisk betraktning. Rettferdighet krever ikke at alle skal ha like lite, men at den avgjørelse som treffes har en saklig grunn. Og det har den her. Formuer som består i penger og verdipapirer eller lett realisable aktiva bør derimot deles likt.

DEN MARXISTISKE INNSTILLING.

Men, vil marxistene spørre, hvorledes kan N S gi folk like gode utgangsvilkår når arveretten opretholdes? Spørsmålet viser den materialistiske innstilling. Skulde man følge den, måtte man som marxistene også vil, oppløse familien og opdra barna kollektivt. For den enkelte får jo også en arv i og med at han vokser op i et godt hjem. Men selv om man gjorde det vilde den absolutte likhet

ikke opnås. For menneskene er ulike, som programmet påpeker og den største arv er den som ligger i blodet og racen, «stor arv det er for mannen av godt folk vera fødd» som Vinje sier og den arv kan selv marxistene ikke ta fra folk.

EN NY VURDERING AV

MENNESKENE.

Men dernæst er hertil å si, at den rettferdige konkurranse blandt menneskene som vi tilskilter og som forutsetter «like gode utgangsvilkår» det må av en stat gjennomføres på andre måter enn ved å gjøre alle like fattige. Det må først og fremst gjøres ved en ny vurdering av menneskene. Vi må bort fra det borgerlige syn med pengene som avgjørende faktor, også ved bedømmelsen av menneskene, det syn som logisk skaper marxismens krav om sosialisering og om pengenes avskaffelse forat menneskene kan bli rettferdig bedømt. Vi må frem til det programmet krever at «menneskene skal verdsettes efter dugelighet, ydelse og ansvar, ikke efter penger, byrd eller stand». Allerede herved vil den fordel som idag den rike manns sønn har få en rimelig begrensning og den dyktige men fattige manns sønn heves op.

EN PLANMESSIG SORTERING.

Videre kan rettferdighet i konkurransen skapes ved en planmessig sortering av menneskemateriellet i skolen hvor skolen jfr. pkt. 23 bør bekoste utdannelsen av særlig begavet ungdom, forvaltningen og bedriftslivet. Likeledes ved å øke bedriftsledernes ansvar slik at det ikke som nu er kapitalistinteressen som er den avgjørende

i bedriftene fordi den eier produksjonsmidlene. Videre ved å motvirke ansettelse ved bekjentskaper og annen korrupsjon i offentlig virksomhet.

EIENDOM FORPLIKTER.

Men først og sist skjer det ved å skape det samfundssyn at eiendom forplikter. Den som tjener meget skal selv gi sine penger en verdig anvendelse. Den som eier eller efterlater sig en stor realisabel formue skal også selv betenke almennyttige institusjoner. Og hvis kapitalistene som har så mange fordeler i samfundet skulde glemme disse sine forpliktelser kan der være tale om å gi lovmessige forskrifter som f. eks. ved en høy arveavgift setter grenser for arveretten, på samme måte som man i sin tid satte grenser for adelenh privilegier da den glemte at de var gitt den som vederlag for særskilte ydelser til stat og samfund. «KOOPERASJONEN SKAL VÆRE UPOLITISK»

krever dette programpunkt til slutt.

Vi har i vårt samfund idag to omsetningsformer, den private handel og kooperasjonen, (samlirket). Det siste finnes både som innkjøps- og salgskooperasjon, særlig innenfor bondenæringen, men er mest kjent som forbrukerkooperasjon. Vi mener at det kan være heldig at omsetningen på denne måte har to ben å stå på, men skal det bli riktig må det dels være konkurranse på like vilkår, dels være klart at begge omsetningsformer bare brukes i saklig øiemed.

FORBRUKERKOOPERASJONEN

opfyller iallfall ikke disse to krav, den er begunstiget i skattemessig henseende og misbrukes av de marxistiske partier til politiske øiemed. Skattemessig må man komme dit at

en vare er belastet med den samme skatt enten den kjøpes i en kjøpmanns eller i en kooperativ butikk, ellers er der ikke nogen ærlig konkurranse. Og politisk sett må det være klart at en næringsvirksomhet som varehandelen ikke kan brukes som ledd i en politisk maktkamp. Forbrukerkooperasjonen er idag underlagt Folkets Hus på samme måte som fagorganisasjonen, enhver «klassevisst arbeider» må være kooperatør og kooperasjonen er bestemt til å overta arbeidet med produksjon og handel i den marxistiske stat. Borgerstaten har også her latt en farlig gjøkunge vokse op i sitt fredelige rede som efterhvert kommer til å sparke ut alle kyllingene til høire og til venstre.

KOOPERASJONEN SOM STOR-

TRUST.

En kooperasjon av denne art er vi uenig i. Og dertil kommer at kooperasjonen har en tendens til å bli en stortrust med alle de farer som trustene har i motsetning til den av enkeltmenn drevne, personlig ledede handel, hvor sjef og personale kjenner hverandre og kan samarbeide.

Skal kooperasjonen derfor bestå må den frigjøres for disse mangler. Den må konkurrere på like fot med de private, den må ikke som en trust gripe om sig og vokse alle overhodet og den må endelig konsentrere sig helt om sin egentlig opgave, å drive handel som enhver annen kjøpmann. En politisk kooperasjon med det formål å gjennomføre marxismen er like utålelig og saklig uberettiget som en politisk kjøpmannshandel vilde være, som hadde til formål å gjennomføre et fast høirestyre i landet. Like som skomakeren skal holde sig til sin læst, må kjøpmannen og kooperasjonen holde sig til sin disk, for der ligger deres opgave.